

ФИНТЕК БА РЕГТЕК

Р2Р ЗЭЭЛИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ

Р2Р зээл гэдэг нь хөрөнгө оруулагч, зээлдэгчдийг ямар нэгэн дундын зуучлагч банк, санхүүгийн байгууллагын оролцоогүйгээр цахим платформуор дамжуулан шууд холбох үйлчилгээ юм. Р2Р зээлийн үйлчилгээ нь хамтын санхүүжилтийн үйл ажиллагааны нэг төрөл бөгөөд уламжлалт бус санхүүгийн үйлчилгээнд (alternative financial services) хамаардаг.

Хүн хүндээ эсхүл бизнес бизнестээ ямар нэгэн дундын зуучлагчгүйгээр шууд зээл олгох бизнес загвар нь шинэ зүйл биш бөгөөд ихэвчлэн гэр бүл, найз нөхөд, бизнесийн хамтрагчид гэх мэт ойр харилцаатай, биенийхээ талаар мэдээлэл сайтай этгээдүүд нэг нэгэндээ санхүүжилт олгох тохиолдол элбэг байдаг. Харин сүүлийн жилүүдэд технологийн дэвшлийн нөлөөгөөр зээлдэгч, хөрөнгө оруулагчдыг шууд холбодог цахим платформын үйл ажиллагаа нэмэгдэн их өгөгдөл, хиймэл оюун ухааны тусламжтайгаар хэрэглэгчдээс зээлийн түүх шаардалгүйгээр хоорондоо хувийн харилцаа холбоогүй зээлдэгч, хөрөнгө оруулагчдыг холбох замаар тус үйлчилгээг үзүүлэх боломжтой болсон.

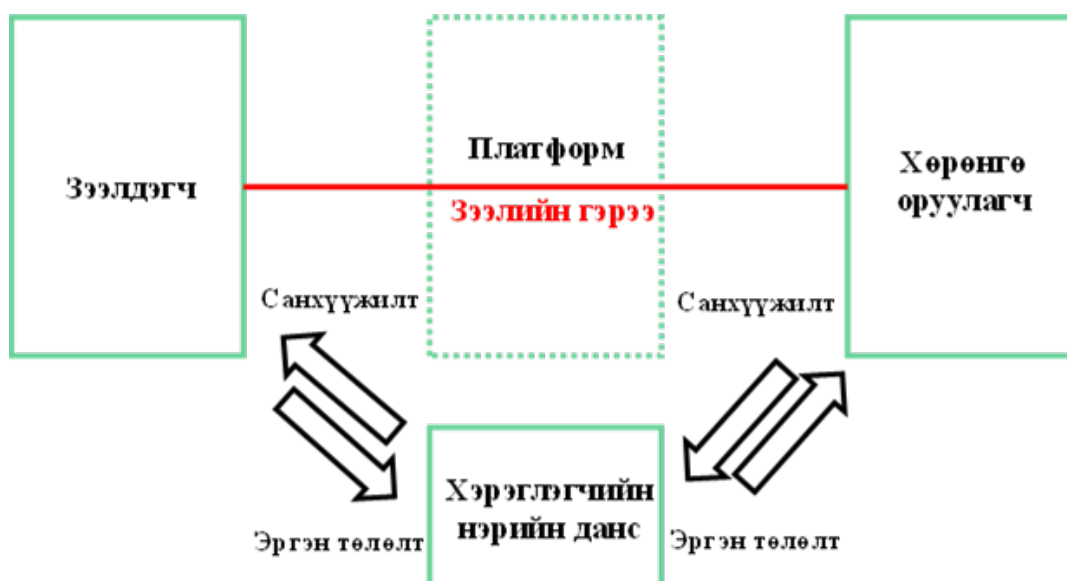
Р2Р зээл нь хөрөнгө оруулагчийн зээл автоматаар хуваарилагдан зээлийн хүсэлтийг санхүүжүүлэх эсхүл хөрөнгө оруулагч өөрөө

зээлдэгчээ сонгох гэсэн 2 үндсэн төрлөөр хийгддэг бөгөөд Р2Р зээлийн хүүг зээл хүсэгч, хөрөнгө оруулагч талууд хүүгээ санал болгох замаар тогтоох эсхүл талуудыг зуучилж буй байгууллага зээлдэгчийн төлбөрийн чадамжийг үнэлэх замаар тогтоох боломжтой.

Р2Р зээлийн төрлүүд: Р2Р зээлд хөрөнгө оруулагчийн үүрэх эрсдэл нь тухайн Р2Р зээлийн үйлчилгээний бизнес загвараас шалтгаалах ба өнөөгийн байдлаар дараах 4 төрлийн бизнес загвар түгээмэл байна.

1. Стандарт Р2Р зээлийн үйлчилгээ: зээл хүсэгч, хөрөнгө оруулагчдыг шууд холбох үйлчилгээ ба тус үйлчилгээг эрхлэгч нь зээлдэгч болон хөрөнгө оруулагчдыг холбох, хоорондын гүйлгээг хийх, зээлийн үйл ажиллагааг зохион байгуулах үндсэн үүргийг гүйцэтгэдэг. Хөрөнгө оруулагч зээлийн эрсдэлээ өөрөө хүлээх ба зуучлагч платформ нь үндсэн үйл ажиллагаанаас гадна зээлийн чанараас шалтгаалж нэр хүндийн эрсдэл үүрдэг. Энэ төрлийн Р2Р зээлийн загвар нь Англи улсад алдартай бөгөөд зээлийн платформ нь хөрөнгө оруулагч, зээлдэгчийг шууд холбон санхүүжилтийг нь дамжуулдаг.

Зураг. Стандарт Р2Р зээлийн схем

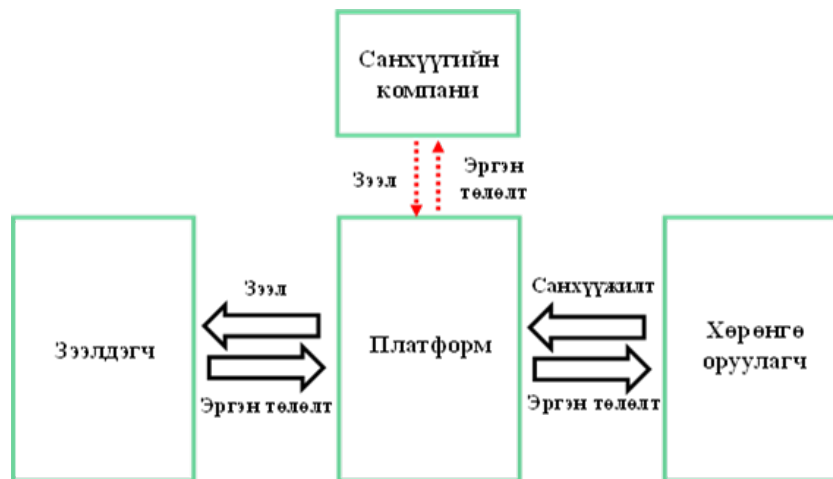

2. Зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэгчийн P2P зээлийн үйлчилгээ:

Зээлийн үйлчилгээ эрхэлдэг санхүүгийн байгууллага зуучлалын платформ ашиглан P2P зээлийн үйлчилгээг үзүүлэх. Энд санхүүгийн байгууллага нь зээлийн санхүүжүүлэгчийн үүргийг гүйцэтгэх бөгөөд стандарт P2P зээлийн загвартай харьцуулахад мөнгөн урсгалын хувьд илүү тогтвортой байдаг. Гэхдээ зээлийн

үйл ажиллагаа болон эрсдэлийн удирдлагын талаарх мэдээлэл стандарт загвартай харьцуулахад хэрэглэгчдийн хувьд бага байдаг. Мөн тус загварын P2P зээлийн үйлчилгээнд хөрөнгө оруулагчдыг эрсдэлээс хамгаалах зорилгоор зээлийн баталгаа, даатгал болон бусад төрлийн эрсдэлээс хамгаалах арга хэрэгслийг санхүүгийн компани болон зуучлагч байгууллага санал болгодог.

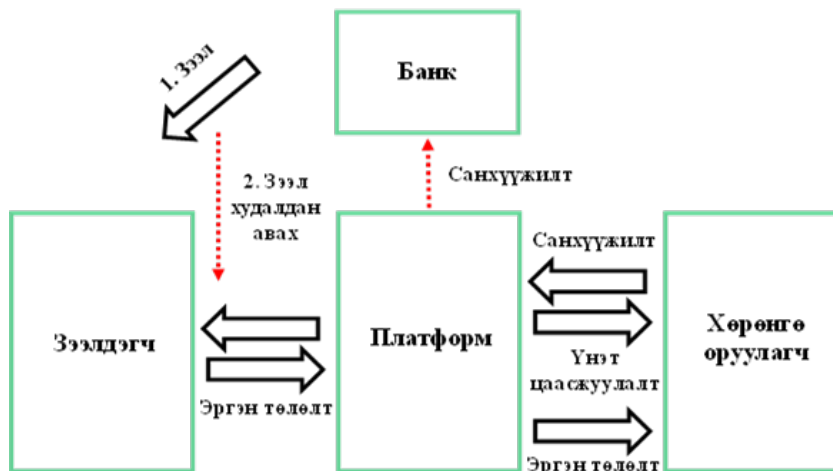
Зураг. Зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэгчийн P2P зээлийн схем

3. Банкны санхүүжилттэй P2P зээлийн үйлчилгээ: Уг загварын хувьд зээлийн санхүүжилтийг банк гаргах бөгөөд зээлдэгч нь банканд зээлийн нөхцөл бүхий амлалтын бичиг/ өрийн бичгийг гарган зээл авч, тухайн банк нь P2P зээлийн платформоор дамжуулан уг амлалтын бичгийг хөрөнгө оруулагчдад худалддаг.

Амлалтын бичгийг зээлийн платформ эзэмшиж буй учраас зээлдэгч эргэн төлөлтөө тус платформд хийнэ. Энэ загварын хувьд банк, зээлийн платформ аль аль нь зээлийн эрсдэлийг үүрэхгүй бөгөөд хөрөнгө оруулагч эрсдэлээ өөрөө хариуцдаг. Энэ төрлийн P2P зээлийн загвар нь АНУ-д түгээмэл байдаг.

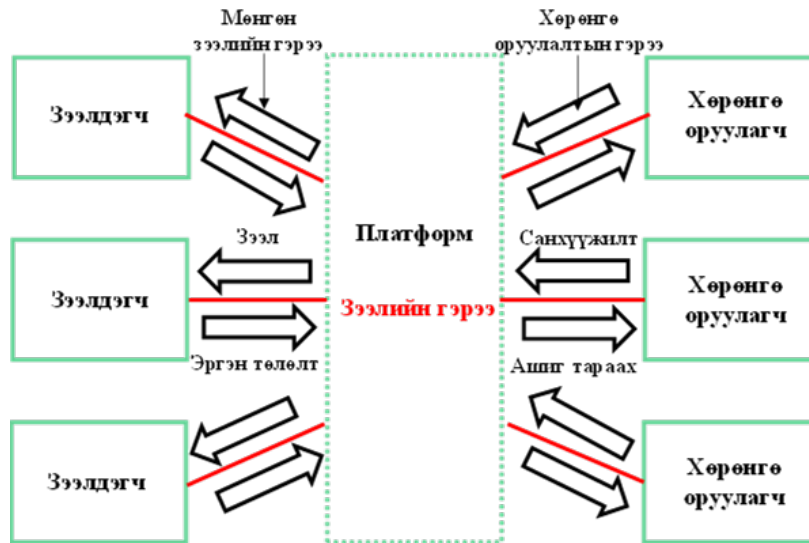
Зураг. Банкны санхүүжилттэй P2P зээлийн схем

4. Балансын зээлийн үйлчилгээ: Уламжлалт банк, санхүүгийн үйлчилгээтэй төстэй загвар бөгөөд зуучлагч платформ нь зээлийн үйлчилгээг үзүүлэн түүнийгээ балансын бүртгэлдээ хөрөнгөөр бүртгэн үйл ажиллагаа явуулдаг. Япон улсын хууль, эрх зүй зохицуулалтын системийн онцлогоос шалтгаалан тус улсын P2P

зээлийн загвар нь балансын зээлийн хэлбэртэй ижил, төстэй байдаг. Япон улсад P2P зээлийн үйлчилгээ эрхлэгч нь хөрөнгө оруулалтын гэрээгээр хөрөнгө татан мөнгөн зээлийн гэрээгээр зээлийн үйлчилгээг үзүүлдэг.

Зураг. Балансын P2P зээлийн схем

P2P зээлийн үйлчилгээний давуу, сул тал: Эрсдэл өндөртэй, эсхүл эрсдэлийг тооцоолох нарийвчилсан мэдээллээр дутмаг бага дүнтэй, богино хугацаатай зээл нь өндөр зардал, өгөөж багатай байдаг учраас жижиг дунд, бизнес эрхлэгчид эсхүл өрхийн үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн хувьд уламжлалт санхүүгийн байгууллага, арилжааны банкнуудын үйлчилгээг авахад хүндрэлтэй нөхцөл үүсдэг.

Сүүлийн жилүүдэд санхүүгийн зах зээлд нэвтэрч буй технологийн дэвшил, түүнд суурилсан шинэ төрлийн санхүүгийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнүүд нь уг асуудлыг шийдэх боломжийг олгож байгаагийн нэг жишээ нь P2P зээлийн үйлчилгээ юм. Зээлдэгч болон хөрөнгө оруулагчдыг ямар нэгэн дундын санхүүгийн зуучлагч байгууллагын оролцоогүйгээр цахим платформыг ашиглан шууд холбох хиймэл оюун ухаан, их өгөгдөл технологийн тусламжтайгаар зээлийн түүх багатай хэрэглэгчийн төлбөрийн чадвар болон зан төлөвийг үнэлэх

замаар зээлийн үйлчилгээг олгож буй нь уламжлалт үйлчилгээтэй харьцуулахад цаг хугацаа хэмнэсэн, зардал багатайгаас гадна санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх зэрэг олон төрлийн давуу талтай.

Хятад улсад гарч байсан залилангийн гэмт хэргүүд нь зээлд суурилсан хамтын санхүүжилтийн үйлчилгээний томоохон эрсдэлийн нэг жишээ юм. Олон улсад P2P зээл буюу зээлд суурилсан хамтын санхүүжилтийн үйлчилгээний эрсдэлээс шалтгаалсан хяналт зохицуулалтаа хэт чангатгах, улмаар тус салбарын хөгжилд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсхүл хэт зөөлөн зохицуулалтын улмаас хэрэглэгчдийг хохироох зэрэг асуудлууд аль аль нь тулгарч буй бөгөөд тус бүтээгдэхүүний зохицуулалт зах зээлийн нөхцөл байдал, цаг үеэ даган хөгжсөөр байна.

Хүснэгт. P2P зээлийн үйлчилгээний давуу ба сул тал

P2P зээлийн үйлчилгээний давуу тал	P2P зээлийн үйлчилгээний сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • P2P зээлийн үйлчилгээ нь банкны үйлчилгээг авч чаддаггүй зээлдэгчдэд зээл олгох байдлаар санхүүгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлдэг ба платформын зээл олгох процесс нь ил тод байдаг. • P2P зээлийн үйлчилгээ эрхлэгч нь цахим платформыг үйл ажиллагаандаа ашигладаг тул захиргааны болон нэмэлт зардал харьцангуй бага төдийгүй санхүүжүүлэгчид бага зардлаар санхүүжилт авах боломжтой. • Өөрийн бизнесээ олон нийтэд танилцуулах, ирээдүйн хэрэглэгчид, түнш, хамтрагчаа олох боломжтой. • Зээлийн болон хөрөнгө оруулалтын нөхцөлүүд нь нэлээд уян хатан байдаг. Мөн хүүгийн түвшнийг эрсдэлийн түвшинтэй уялдуулах байдлаар тогтоодог. • Хөрөнгө оруулагч, санхүүгийн хэрэгцээнд тохирсон олон хувилбарын санхүүжилтийн боломжуудаас сонголт хийх, эрсдэлээ тараан байршуулах боломжтой. • Бага дүнгээр санхүүжилт хийж өгөөж хүртэх боломжийг олгодог. 	<ul style="list-style-type: none"> • Санхүүжилт хүсэж P2P зээлийн үйлчилгээний платформд байршуулж буй бизнес төсөл патентлагдаагүй бөгөөд зохиогчийн эрх, барааны тэмдэг байхгүй бол бизнес санаа хулгайлагдах эрсдэлтэй. • P2P зээлийн үйлчилгээ нь цахим орчинд явагддаг тул кибер халдлага, мэдээллийн аюулгүй байдал зэрэг бусад холбогдох технологийн эрсдэлд ихээхэн өртдөг. • Хөрөнгө оруулагчийн өндөр өгөөж нь эрсдэлийн түвшинтэй шууд хамааралтай байдаг бөгөөд төлбөрийн чадварын эрсдэл учрах, хөрөнгө оруулагч олгосон зээл хөрөнгө оруулалтын дүнгээ буцааж авч чадахгүй байх эрсдэл үүсэх боломжтой. • P2P санхүүжилт хайж байгаа ихэнх зээлдэгчид зээлийн үнэлгээ багатай төлбөрийн чадамж багатай байдаг. • Мэдээллийн тэгш бус байдлаас шалтгаалан хөрөнгө оруулагч хохирох эрсдэл өндөр байдаг.

P2P зээлийн үйлчилгээний зохицуулалт, олон улсын нөхцөл байдал: Олон улсын хэмжээнд P2P зээлийн зах зээл нь нэлээдгүй өсөлттэй байгаа бөгөөд 2021 оны жилийн эцсээр 83.79 тэрбум ам.доллараар хэмжигдэж байна. “Precedence research” компанийн гаргасан төсөөллөөр тус зах зээл 2030 он гэхэд 705.81 тэрбум ам.доллар хүртэл өснө гэсэн тооцоолол байна. Одоогийн байдлаар Хойд Америкийн P2P зээлийн зах зээл дэлхийд тэргүүлж байгаа бол Ази номхон далайн орнуудын хувьд тус зах зээлийн өсөлт хамгийн өндөр байна. Дэлхий нийтийг хамарсан Ковид-19 цар тахал, санхүүгийн зах зээлд өрнөж буй технологийн хурдацтай хөгжлөөс гадна жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн

өсөн нэмэгдэж буй санхүүжилтийн хэрэгцээ шаардлага зэрэг нь тус зах зээлийн ирээдүйн өсөлтийн таамаглалд нөлөөлж буй гол хүчин зүйлс юм.

Өнөөгийн байдлаар P2P зээлийн үйлчилгээнд хэрэглээний зээл, жижиг дунд бизнес эрхлэгчдийн зээл, сургалтын зээл, үл хөдлөх хөрөнгийн зээл зэрэг зээлийн бүтээгдэхүүнүүд хамгийн түгээмэл байгаа бол АНУ, Канад, Англи, Герман, Франц, Хятад, Энэтхэг, Япон, Өмнөд Солонгос, Малайз, Филиппин зэрэг улсууд P2P зээлийн зах зээлээрээ дэлхийд тэргүүлж байна. Эдгээр улсуудын P2P зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэгчийн зохицуулалтыг дараах хүснэгтэд товч харууллаа.

Хүснэгт 2. P2P зээлийн үйлчилгээний зохицуулалт, зах зээлд тэргүүлэгч улсуудаар

Улс	P2P зээлийн үйлчилгээний зохицуулалт
Канад	Канадын үнэт цаасны хороо нь P2P зээлийн зах зээл дээрх зээлийн бүтээгдэхүүнийг үнэт цаасны төрөлд хамааруулан тус үйлчилгээг эрхлэгч P2P зээлийн платформын үйл ажиллагааг үнэт цаасны дилерийн зөвшөөрлийн дор зохицуулдаг.
Англи	Английн санхүүгийн зохицуулагч хороо нь P2P зээлийн үйл ажиллагааг “зээлийн үйлчилгээнд хамаарах цахим систем ажиллуулах үйл ажиллагаа” хэмээн Санхүүгийн үйлчилгээ, зах зээлийг зохицуулах хуульдаа тусган зохицуулдаг.
Герман	Германд P2P зээлийн үйлчилгээг “Германы банкны тухай хууль”-аар зохицуулан банкны тусгай зөвшөөрөл авахыг шаарддаг. Тийм учраас тус улсын P2P зээлийн зах зээлд үйлчилгээ үзүүлэгчид нь ихэвчлэн банк, эсхүл банктэй хамтарсан байдлаар үйл ажиллагаа явуулдаг.
Франц	Франц Улс нь “Санхүүгийн болон мөнгөний зах зээлийн код” эрх зүйн баримт бичигтээ “Зээлд суурилсан хамтын санхүүжилтийн зуучлалын үйл ажиллагаа”, “Хөрөнгө оруулалтад суурилсан хамтын санхүүжилтийн зөвлөхийн үйл ажиллагаа” гэсэн хоёр хуулийн статусыг тусган зохицуулж эхэлсэн.
Энэтхэг	Энэтхэг улсын Төв банк нь санхүүгийн зах зээлд үйл ажиллагаа явуулдаг зохицуулалтын байгууллагуудаа “Мастер чиглэл” гэсэн эрх зүйн баримт бичгийн хүрээнд зохицуулдаг бөгөөд P2P зээлийн үйлчилгээг тус мастер чиглэлийн “Банк бус санхүүгийн компани” гэсэн бүлэгт “P2P зээлийн үйлчилгээний платформ гэсэн” шинэ хэсгийг оруулан зохицуулж байна.
Хятад	2015 онд Хятадын Төв банк “Интернэт санхүүгийн үйлчилгээний тогтвортой хөгжлийг дэмжих зөвлөмж”-ийг боловсруулсан бөгөөд тус зөвлөмжид P2P зээлийн үйлчилгээг “интернэт зээлийн мэдээллийн зуучлал”-ын үйл ажиллагаа хэмээн ангилж тус бизнес эрхлэгчдийг хадгаламж татахгүйгээр хэрэглэгч, хөрөнгө оруулагч хоорондын санхүүгийн зуучлалыг дангаар үзүүлэх байдлаар тусгасан. Тус үйлчилгээ эрхлэгчдийг “Хятадын банкны зохицуулалтын хороо” хянаж зохицуулдаг.
Япон	Япон улсад P2P зээлийн үйл ажиллагааг мөнгөн зээлийн үйлчилгээ үзүүлэх, хөрөнгө оруулагчдаас хөрөнгө оруулалт татах гэсэн 2 тусад нь хуваан авч үзэж зохицуулдаг. Хөрөнгө оруулалт татах үйл ажиллагааг “Санхүүгийн хэрэгсэл, арилжааны хууль”, зээл олгох үйл ажиллагааг “Мөнгөн зээлийн бизнесийн үйл ажиллагаа эрхлэх хууль”-аар Санхүүгийн зохицуулагч байгууллага нь зохицуулдаг.
Өмнөд Солонгос	Өмнөд Солонгос Улс нь P2P санхүүжилтийн үйл ажиллагаанд зориулан хууль гаргасан анхны улс бөгөөд P2P зээлийн үйлчилгээг тус хуулиар зохицуулан Санхүүгийн үйлчилгээний хороо хяналт, зохицуулалт тавьдаг.
Малайз	Малайз улсад P2P зээлийн үйлчилгээг “Хөрөнгийн зах зээлийн хууль”-аар Үнэт цаасны хороо нь зохицуулдаг. 2016 онд Үнэт цаасны хороо нь P2P зээлийн үйлчилгээнд зориулан “Зохицуулалттай зах зээлд мөрдөх заавар”-ыг боловсруулсан.
Филиппин	P2P зээлийн үйлчилгээг Филиппиний “Үнэт цаасны хороо” хянаж зохицуулдаг бөгөөд хөрөнгө болон зээлд суурилсан хамтын санхүүжилтийн үйлчилгээг аль алиныг нь “Хамтын санхүүжилтийн үйл ажиллагааг зохицуулах журам”-аар зохицуулдаг. Хамтын санхүүжилтийн үйлчилгээг брокер, хөрөнгө оруулалтын компани, санхүүжилтийн портал, цахим платформ ашиглан хамтын санхүүжилтийн компани, хөрөнгө оруулагчид нар эрхэлж болно.